

Nadiya Yurkiy, Doctor of Economic Sciences, Professor
National Institute For Strategic Studies
Kyiv, Ukraine

Serhii Davydenko, Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor
State Tax University
Irpın, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-377-4-11>

PRIORITIES OF UKRAINE'S ECONOMY TRANSFORMATION IN THE NEW CONDITIONS OF GLOBALIZATION

ПРІОРИТЕТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В НОВИХ УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Політичні трансформації та загострення протистояння глобальних центрів сили потребують структурних змін для світової та національних економік. Такі зміни повинні сприяти одночасному вирішенню завдань зміцнення безпекового сектору та забезпечення економічного зростання й розвитку. Розкручування спіралі воєнної конфронтації нарощується поки що повільно, проте загрожує все більшій кількості країн. Війна в Україні стала особливим викликом серед багатьох інших та тестом на економічну стійкість країн цивілізованого світу. А українська економіка проходить чергове, чи не найважче випробовування на міцність. З початку незалежності це вже п'ята рецесія національної економіки, й вихід з якої потребуватиме максимальної узгодженості та взаємодії з країнами-партнерами та міжнародними організаціями у розробці та реалізації стратегії її відновлення.

Україна у 2022 р. за обсягами видатків на оборону (44 млрд дол США) зайняла 11 місце в світі, що фактично відповідає рівню таких витрат Японії та Південної Кореї (по 46 млрд дол) [2]. При цьому ВВП України у понад 26 разів менший, ніж Японії, й складає менше 1% сукупного ВВП країн ЄС.

Рівень оборонних видатків (military expenditure) України у 2022 р. перевищив 33% від ВВП, що є рекордним для світу у 21 столітті. Для вже згаданої Японії цей показник склав менше 1,1%. Аналіз даних Світового банку показує, що лише окремі країни спрямовували на оборону більше 10% свого ВВП у цей період.

Зокрема, Оман (10–13% у 2012 та 2016 роках), Саудівська Аравія (10–13% у 2000–2001 рр. 2014, 2015 та 2017 роках) [5].

Загалом тренд на нарощення видатків на оборону ще не достатньо виразний, проте все сильніше проявляється у видатках багатьох країн світу. Оборонні бюджети передусім країн ЄС зростатимуть у наступні роки.

Економічні взаємозалежності між ключовими країнами та регіонами світу стали одним з ключових факторів, що обмежують можливості самостійно, на національному рівні, вирішувати безпекові завдання. Оборонно-промисловий комплекс має бути максимально інтегрованим у економічну, передусім, промислову та науково-технічну стратегії та сфери розвитку як на національному, так і регіональному й глобальному рівнях. Й державні інституції та приватний бізнес мають перебудовувати моделі своєї діяльності для забезпечення економічної спроможності протидіяти зовнішнім, передусім екзистенційним, викликам і загрозам.

На необхідності врахування такого взаємозаміщення та трансформації підходів та інституційних змін в управлінні економічною та національною безпекою акцентують увагу багато фахівців. Економіка і безпека в сучасних умовах мають мати один вектор політики, базуватись на довгостроковому плануванні ринків в цілому та оборонного сектору зокрема, враховувати успішних та негативний досвід країн-партнерів із спільними цінностями [6].

Відповідно одним із нагальних завдань сучасної економічної політики є переосмислення функціонування оборонно-промислового комплексу та розробка і реалізація нової промислової політики. Тривала деіндустріалізація та скорочення вагомості промисловості у створюваній доданій вартості стало одним з чинників недостатньої економічної спроможності вирішувати безпекові виклики і загрози розвинених країн. А для України це особливо показовий тренд.

Тому у стратегії відновлення країни пріоритетом має стати нова промислова стратегія, що сфокусована на оборонно-промисловому комплексі, інноваціях та екологічності. Її розробка має максимально відповідати напрямам та критеріям європейської промислової політики.

Адже, для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, інтеграцію в ринки ЄС і Єдиний цифровий ринок Євросоюзу.

За останнє десятиліття ЄС постійно удосконалює та конкретизує свою промислову політику, розширюючи сфери її впливу. Зокрема, у 2014 р. одним з критеріїв промислового відродження став рівень переробної промисловості в структурі валової доданої вартості не менше 20% по ЄС. Оновлена промислова стратегія у 2020 році закріпила необхідність зміцнення промислової автономії Європи та пріоритетності економічної безпеки в умовах значної фрагментації оборонної промисловості [1].

На рівні окремих країн, зокрема, Німеччини як промислового лідера, запропонована «Промислова політика на зламі століть» (Industriepolitik in der Zeitenwende) [4]. В ній питання акцентується на необхідності розширення співпраці в секторі безпеки та оборони та подальшої консолідації європейської збройової промисловості. Ключова мета цього – сприяти зміцненню стратегічного суверенітету Європи.

Фундаментальні інновації та швидкі темпи їх впровадження також є однією з базових умов промислового розвитку в ЄС. Стратегія посиленого інноваційного розвитку не лише запроваджена в Німеччині, але й просувається як основна для розвитку в інших країнах ЄС.

Підкреслимо також важливість, й, загалом, безальтернативність моделі спільного розвитку оборонних індустрій України та країн вільного світу. Це підтверджує проведений в Україні Перший міжнародний форум оборонних індустрій. Для успішності створюваного Альянсу оборонних індустрій передбачається, зокрема, запровадження спеціального економічного режиму для оборонно-промислового комплексу та запуск Оборонного фонду. Джерелом доходів цього фонду будуть бюджетні ресурси, приватні інвестиції, конфісковані російські активи [7]. Такі ініціативи будуть наповнюватись відповідними рішеннями та документами. Зазначимо, що в ЄС функціонує Європейський оборонний фонд (The European Defence Fund – EDF), який призначений для фінансування інновацій та досліджень у сфері оборони з бюджетом 8 млрд євро на 2021–2027 рр. [3]. Розширення співробітництва науковців та оборонних компаній із EDF матиме додатковий кумулятивний ефект на розбудову сектору оборони в Україні. Й взаємодія між українським та європейським оборонними фондами, підприємствами, асоціаціями (наприклад, Національна асоціація підприємств оборонної промисловості України (NAUDI), Організація спільного співробітництва у сфері озброєння (OCCAR)

в ЄС) та інші має бути одним із напрямів реалізації ініціатив у цій сфері. Розвиток співробітництва у різних форматах, зокрема, ініційованому Президентом України Альянсі оборонних індустрій, буде запорукою суверенітету, економічної безпеки та економічного розвитку країн вільного світу.

Забезпечення зростання доданої вартості переробної промисловості до 20% (відповідно до Стратегії промислового розвитку Європи) за рахунок посилення інновацій, ключової ролі національного ОПК, зміцнення Збройних сил та оборонного потенціалу стануть пріоритетними напрямками трансформації економіки України в нових умовах глобалізації.

Література:

1. A New Industrial Strategy for Europe. European Commission, 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1593086905-382&uri=CELEX%3A52020DC0102>
2. Countries with the highest military spending worldwide in 2022. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/262742/countries-with-the-highest-military-spending/>
3. Defence Industry and Space. European Commission. URL: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/european-defence-fund-edf_en
4. Industriepolitik in der Zeitenwende. Industriestandort sichern, Wohlstand erneuern, Wirtschaftssicherheit stärken. BMWK, 2023. URL: https://www.bmwk.de/Redaktion/DE/Publikationen/Industrie/industriepolitik-in-der-zeitenwende.pdf?__blob=publicationFile&v=16
5. Military expenditure (% of GDP). World bank data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS>
6. The New Economic Security State. How De-risking Will Remake Geopolitics. Foreign Affairs. November/December 2023. URL: https://www.foreignaffairs.com/united-states/economic-security-state-farrell-newman?check_logged_in=1&utm_medium=promo_email&utm_source=lo_flows&utm_campaign=registered_user_welcome&utm_term=email_1&utm_content=20231126
7. Ми закладаємо основу арсеналу вільного світу – виступ Президента України на першому Міжнародному форумі оборонних індустрій. 30.09.2023. URL: <https://www.president.gov.ua/news/mi-zakladayemo-osnovu-arsenalu-vilnogo-svitu-vistup-preziden-85961>